
N Prijsaanduiding A2
MH/SDV/AS
774-2017

Brussel, 13 december 2017

ADVIES

over

**DE HERZIENING VAN HET KONINKLIJK BESLUIT VAN 30 JUNI 1996
BETREFFENDE DE PRIJSAANDUIDING VAN PRODUKTEN EN DIENSTEN
EN DE BESTELBON**

(goedgekeurd door het bureau op 27 oktober 2017,
bekrachtigd door de algemene vergadering van de Hoge Raad op 13 december 2017)

In zijn brief van 3 juli 2017 heeft de heer Kris Peeters, Vice-eersteminister en Minister van Werk, Economie en Consumenten, het advies gevraagd van de Hoge Raad voor de Zelfstandigen en de KMO over de herziening van het koninklijk besluit van 30 juni 1996 betreffende de prijsaanduiding van produkten en diensten en de bestelbon.

Na elektronische raadpleging van de beroepsorganisaties en de interprofessionele organisaties, en na raadpleging van de commissie Marktpraktijken op 5 september 2017, heeft het bureau van de Hoge Raad op 27 oktober 2017 onderstaand advies uitgebracht, dat werd bekrachtigd door de algemene vergadering van de Hoge Raad op 13 december 2017.

CONTEXT

Het koninklijk besluit van 30 juni 1996 betreffende de prijsaanduiding van produkten en diensten en de bestelbon wordt onder de loep genomen in het kader van de screening van de koninklijke besluiten die genomen zijn in uitvoering van de vroegere wetten op de handelspraktijken. De minister wenst het koninklijk besluit te moderniseren, rekening houdend met de evoluties die zich de voorbije 20 jaar hebben voorgedaan in het Europese recht. Hij stelt daarom een reeks open vragen over het behoud en de eventuele verbetering van de verschillende onderdelen van de tekst.

De Hoge Raad wenst over een aantal van de gestelde vragen een standpunt in te nemen. Wat betreft de vragen die niet beantwoord worden in dit advies, is hij geen vragende partij voor een aanpassing van de huidige tekst.

STANDPUNTEN

1. Algemene bepalingen (artikelen 1-5)

Over de artikelen 1 tot 5 heeft de Hoge Raad geen opmerkingen. Wel wil hij een suggestie doen over de afbakening van het toepassingsgebied van het koninklijk besluit. In 2016 sprak de Hoge Raad zich nog uit tegen de opheffing van twee koninklijke besluiten die bepalen dat het voor een aantal luxegoederen, waaronder juwelen en kunstvoorwerpen, vanaf een bepaald bedrag niet verplicht is de prijs goed zichtbaar aan te duiden.¹ De Minister besliste dit advies te volgen en de uitzonderingen te behouden.² Om deze beslissing te bevestigen en de regelgeving inzake prijsaanduiding overzichtelijker te maken, zou de uitzondering voor luxegoederen geïntegreerd kunnen worden in het vernieuwde koninklijk besluit.

De Hoge Raad wil ook aandacht vragen voor de sanctionering van de foutieve prijsaanduiding van goederen in de kleinhandel. Wanneer een onderneming beslist de prijs van een bepaald product te wijzigen, kan de aanpassing van de prijsaanduiding in de winkel enige tijd in beslag nemen. Zo kan het gebeuren dat de prijsaanduiding tijdelijk foutief is, zonder kwade trouw vanwege de onderneming. De inspectiediensten die deze situatie vaststellen, zouden het principe van de proportionaliteit voor ogen moeten houden bij het opleggen van boetes.

¹ Advies van de Hoge Raad voor de Zelfstandigen en de KMO van 27 april 2016 over een ontwerp van koninklijk besluit tot opheffing van het koninklijk besluit van 18 juli 1972 betreffende de aanduiding van de prijs van juwelen, uurwerken, goud- en zilverwerk en een ontwerp van koninklijk besluit tot opheffing van het koninklijk besluit van 23 januari 1984 betreffende de aanduiding van de prijs van kunstvoorwerpen, voorwerpen voor verzamelingen en antiques.

² Antwoord van de vice-eersteminister en minister van Werk, Economie en Consumenten, belast met Buitenlandse Handel van 13 juli 2016, op de vraag nr. 890 van mevrouw de volksvertegenwoordiger Fabienne Winckel van 06 juni 2016, *QRVA* 54 082, p. 240.

Indien de fout in het voordeel is van de klant, zou er geen boete verschuldigd moeten zijn, omdat er geen schade veroorzaakt is. In andere gevallen zou men voor het bedrag van de boete telkens rekening moeten houden met de concrete omstandigheden: de grootte van het verschil tussen de aangeduide prijs en de werkelijke prijs, het aandeel van de foutief geprijsde producten in het gehele gamma, of het gaat om een eerste overtreding of recidive, enz.

2. Prijsaanduiding per meeteenheid van producten (artikelen 6-12bis)

2.1 Levensmiddelen (artikelen 10-11)

Artikelen 10 en 11 van het koninklijk besluit sommen de levensmiddelen op waarvoor de prijsaanduiding per meeteenheid niet verplicht is. Er wordt onder meer verwezen naar de producten opgesomd in bijlage III van het koninklijk besluit van 26 januari 1976 betreffende sommige modaliteiten van de aanduiding der hoeveelheid. De lijst in deze bijlage is verouderd en onlogisch opgesteld. Het is onduidelijk waarom sommige producten wel en andere soortgelijke producten niet zijn opgenomen. Ook zijn er sindsdien heel wat nieuwe levensmiddelen toegevoegd aan de winkelrekken: uitheems fruit en groenten, nieuwe bakkerij- en slagerijproducten, enz.

Bijlage III actualiseren met individuele producten is niet eenvoudig, en het risico op onvolledigheid of inconsistentie blijft bestaan. De Hoge Raad stelt daarom voor om een nieuwe algemene regel in te voeren, namelijk: “de prijsaanduiding per meeteenheid is niet verplicht voor producten die gewoonlijk per stuk of per verpakkingseenheid³ verkocht worden”. Bijlage III zou dan kunnen dienen als een illustratieve in plaats van een exhaustieve opsomming.

Daarnaast zouden ook de volgende producten moeten worden vrijgesteld van de prijsaanduiding per meeteenheid:

- Fondue-, steengrill- en gourmetschotels en gelijkaardige samengestelde producten die niet onder het begrip “voorbereide schotels” vallen, en die worden aangeboden aan een eenheidsprijs per kilogram of aan een vaste prijs per persoon;
- Maaltijdboxen.

Voor deze producten zou een aanduiding van de prijs per kilogram noch van het geheel, noch van elk individueel ingrediënt een meerwaarde betekenen voor de consument.

2.2 Niet-levensmiddelen (artikelen 11-12)

De algemene regel dat voor niet-levensmiddelen geen verplichting geldt tot aanduiding van de prijs per meeteenheid, moet worden behouden. Uitzonderingen op deze regel moeten nuttig zijn voor het correct informeren van de consument. Dat is niet het geval met alle huidige uitzonderingen vervat in de bijlage bij het koninklijk besluit. Voor de meeste tuinproducten bijvoorbeeld is de prijs per meeteenheid geen relevant gegeven voor de consument. Zo kunnen de prijzen van potgrond of gewasbeschermingsmiddelen sterk verschillen omdat de samenstelling van die producten varieert naargelang het bedoelde gebruik. De prijs per kilogram of liter is dan geen waardevolle vergelijkingsbasis, en zou daarentegen eerder verwarring opwekken bij de consument.

³ Deze algemene term zou de woorden schaalteje, kistje, bundel, enz. uit de huidige wetgeving vervangen.

Slechts enkele lidstaten hebben gebruik gemaakt van de mogelijkheid om een lijst op te stellen van (categorieën van) niet-voedselproducten waarvoor de prijsaanduiding per meeteenheid verplicht is.⁴ Aangezien de huidige lijst onlogisch is opgesteld, en de aanduiding van de prijs per meeteenheid van de in die lijst opgesomde producten in het beste geval slechts een geringe meerwaarde betekent voor de consument, en in het slechtste geval net een bron van verwarring is, stelt de Hoge Raad voor de volledige bijlage te schrappen.⁵

2.3 Verkoopoppervlakte (artikel 12bis)

Wat betreft de vrijstelling van de prijsaanduiding per meeteenheid voor handelszaken met een verkoopoppervlakte kleiner dan 150 m², verwijst de Hoge Raad naar zijn vroegere advies over dit thema, waarin hij de volgende argumenten aanhaalde:

*“Uit een enquête van de Economische Inspectie van het Ministerie van Economie blijkt dat de detailhandelszaken met een verkoopoppervlakte van minder dan 200 m² het minst goed de nieuwe verplichtingen [met betrekking tot de prijsaanduiding per meeteenheid] gerespecteerd hebben. Volgens die enquête leiden technische redenen (geen computer, geen scanning, geen aangepaste software) of puur praktische redenen bij vooral kleine ondernemingen (het niet aangesloten zijn bij een commerciële groep die de prijsetiketten gebruiksklaar levert) tot problemen om aan de vereisten van de reglementering te voldoen. In het geval van de kleinhandel is die administratieve last niet in verhouding met het voordeel voor de consument. Deze verplichting vormt daarenboven een concurrentieel nadeel voor kleine handelszaken tegenover grote handelszaken. Daar waar grotere handelszaken beschikken over de nodige technische hulpmiddelen om de berekening en aanduiding van de prijs per meeteenheid automatisch te laten gebeuren, moeten de detailhandelszaken kleiner dan 400 m² deze berekeningen en aanduidingen op ambachtelijke wijze organiseren, wat een zeer tijdrovende bezigheid is.”*⁶

Deze argumenten zijn nog steeds van toepassing. De vrijstelling in functie van de verkoopoppervlakte moet dus minstens behouden worden. Gelet op het bovenstaande is het bovendien wenselijk dat de vrijstelling voor de kleinste handelszaken en de ambulante handel wordt uitgebreid. Andere EU-lidstaten kunnen daarvoor als inspiratie dienen. In het Verenigd Koninkrijk bedraagt de vrijgestelde verkoopoppervlakte bijvoorbeeld 280 m².⁷

Men kan evenwel ook andere criteria als uitgangspunt nemen, zoals het personeelsaantal: zo geldt in Nederland de vrijstelling voor de prijsaanduiding per meeteenheid voor winkels die maximaal vijf voltijdse equivalenten in dienst hebben.⁸

⁴ Mededeling van 21 juni 2006 van de Commissie aan de Raad en het Europees Parlement over de toepassing van richtlijn 1998/6/EG van het Europees Parlement en de Raad van 16 februari 1998 betreffende de bescherming van de consument inzake de prijsaanduiding van aan de consument aangeboden producten, p. 7.

⁵ Conform overweging 10 van Richtlijn 98/6/EG van het Europees Parlement en de Raad van 16 februari 1998 betreffende de bescherming van de consument inzake de prijsaanduiding van aan de consument aangeboden producten.

⁶ Advies van de Hoge Raad voor de Zelfstandigen en de KMO van 3 december 2002 over de reglementering inzake de prijsaanduiding per meeteenheid, p. 3.

⁷ Artikel 5, §3 d) van The Price Marking Order 2004. “Small shop” wordt in artikel 1 van dezelfde wet gedefinieerd als zijnde een winkel met een verkoopoppervlakte van minder dan 280 m².

⁸ Artikel 3, § 3 c. en bijlage II, H, tweede gedachtestreepje van het Besluit prijsaanduiding producten van 21 mei 2003.

Daarnaast pleit de Hoge Raad voor een uitbreiding van deze vrijstelling naar niet-voorverpakte producten. Hiermee zouden kleine voedingszaken zoals bakkers en slagerijen ten eerste gebaat zijn. Bovendien is volgens het Europese recht voor deze producten de aanduiding van de nettohoeveelheid niet verplicht,⁹ waardoor een verplichte aanduiding van de prijs per hoeveelheid in vele gevallen weinig zinvol is.

3. Prijsaanduiding van diensten (artikelen 13-18)

De Hoge Raad wijst erop dat voor de horeca-¹⁰ en de reizensector¹¹ specifieke regelgeving inzake prijsaanduiding van kracht is, en gaat ervan uit dat die onverlet zal worden gelaten door het nieuwe koninklijk besluit.

3.1 Onderscheid tussen homogene en niet-homogene diensten

Het onderscheid tussen homogene en niet-homogene diensten moet behouden blijven. De indeling van diensten volgens dit onderscheid moet echter op een duidelijke en logische manier gebeuren, en overeenstemmen met de werkelijkheid. Dat is momenteel niet steeds het geval.

3.2 Homogene diensten (artikelen 13-15)

Voor homogene diensten van intellectuele aard is het soms moeilijk haalbaar een volledige lijst van de erelonen goed zichtbaar aan te brengen. Het zou in deze gevallen moeten volstaan het normale uurloon te afficheren voor de diensten die in het betreffende lokaal worden aangeboden, eventueel aangevuld met de factoren die dit uurloon kunnen beïnvloeden.

Om artikel 14, §1 aan te passen aan de evoluties in de communicatie en aan de huidige noden van de maatschappij, zou ook een duidelijke prijsaanduiding op het internet, via een app, een scancode of andere moderne technologie tot de mogelijkheden moeten behoren.

3.3 Niet-homogene diensten (artikelen 16-18)

Wat de niet-homogene diensten betreft, kunnen de huidige bepalingen over het bestek behouden worden. Het bestek is een nuttig instrument voor ondernemers, dat toelaat enige zekerheid te brengen in de handelsrelatie. Het lijkt echter niet aanvaardbaar de verplichting om een bestek op te stellen, uit te breiden tot de vrije beroepen. Het is belangrijk de flexibiliteit te behouden die momenteel voorzien is voor de prijsberekening, en de verplichte vermeldingen in het bestek niet te verzwaren, om te vermijden dat de administratieve lasten voor de ondernemer nog toenemen.

4. Bestelbon (artikel 19)

De Hoge Raad is voorstander van het behoud van artikel 19. Hij stelt wel de volgende wijzigingen voor:

Ten eerste, in punt 1. “het inschrijvingsnummer van de verkoper in het handelsregister of in het ambachtsregister” vervangen door “het KBO-nummer”.

⁹ Artikel 44 van de Verordening (EU) 1169/2011 van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2011 betreffende de verstrekking van voedselinformatie aan consumenten.

¹⁰ Koninklijk besluit van 7 december 2016 betreffende de prijsaanduiding in de horecasector, *BS* 13 januari 2017.

¹¹ Koninklijk besluit van 11 juli 2003 houdende vaststelling van bijzondere regels inzake prijsaanduiding in de reizensector, *BS* 22 juni 2004.

Ten tweede, in punt 4. de verwijzing naar de totale prijs aanpassen. In vele gevallen is het immers moeilijk of zelfs onmogelijk om die op voorhand precies te bepalen. Naar analogie met de artikelen VI.2, VI.45 en VI.64 van het Wetboek van economisch recht, zou het moeten volstaan melding te maken van “de totale prijs, of, als door de aard van het product of de dienst de prijs redelijkerwijs niet vooraf kan worden berekend, de manier waarop de totale prijs moet worden berekend”.

Ten slotte, aangezien de meeste aannemers van werken in de praktijk niet eerst een bestek en vervolgens een bestelbon opstellen maar doorgaans werken met één document, de offerte die ter ondertekening aan de klant wordt voorgelegd, meent de Hoge Raad dat, zo ingeval van aanneming van werken een voorschot aan de consument gevraagd wordt, artikel 19 *in fine* aangevuld zou moeten worden als volgt: “Ingeval een conform artikel 17 opgesteld bestek werd afgeleverd, volstaat: 1° ingeval van cash betaling: de vermelding “voldaan” op het bestek, 2° ingeval van bankoverschrijving: het overschrijvingsbewijs.

5. Bewijsstuk

Het koninklijk besluit van 11 april 1999, dat de verplichte vermeldingen op het bewijsstuk vastlegt, kan geïntegreerd worden in het nieuwe koninklijk besluit betreffende de prijsaanduiding.

Inhoudelijk stelt de Hoge Raad slechts een kleine aanpassing voor: onder punt 1° zou “het inschrijvingsnummer van de verkoper in het handelsregister of in het ambachtsregister” moeten worden vervangen door “het KBO-nummer”.

Daarnaast zou in artikel VI.89, §1 van het Wetboek van economisch recht de volgende wijziging aangebracht moeten worden:

“Elke onderneming die diensten verleent aan de consument is verplicht aan de consument die erom verzoekt, gratis een bewijsstuk af te geven. Deze verplichting vervalt indien de prijs van de dienst werd medegedeeld overeenkomstig artikel VI.3, § 2, of indien een bestek, *bestelbon* of factuur die de in paragraaf 2 genoemde vermeldingen bevat, wordt afgegeven.”

BESLUIT

De herziening van het koninklijk besluit betreffende de prijsaanduiding is volgens de Hoge Raad een goede zaak. De tekst moet niet alleen worden aangepast aan het Europese recht en het Wetboek van economisch recht, maar ook aan de moderne technologie en de veranderende markt. Zo dienen de lijsten van de levensmiddelen die vrijgesteld zijn van de prijsaanduiding per meeteenheid, en de niet-levensmiddelen waarvoor de prijsaanduiding per meeteenheid verplicht is, gemoderniseerd te worden.

Andere bepalingen, zoals deze betreffende de bestelbon en het bewijsstuk, kunnen mits enkele kleine aanpassingen behouden worden. Ook het onderscheid tussen homogene en niet-homogene diensten blijft zinvol.

De Hoge Raad vraagt om bij het opstellen van het nieuwe koninklijk besluit rekening te houden met bovenstaande opmerkingen. Hij wenst bovendien opnieuw geraadpleegd te worden over het ontwerp van koninklijk besluit.